

ساخت و هنجاریابی آزمون تشخیصی شعور عاطفی جوانان

ندا قلی پور^۱، محمد کاظم فخری^۲، شعبان حیدری^۳

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

^۲ دکتری روانشناسی عمومی، هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

^۳ دکتری تخصصی روانشناسی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد ساری

نام نویسنده مسئول:

محمد کاظم فخری

چکیده

هدف اصلی این پژوهش ساخت و هنجاریابی پرسش نامه‌ای برای سنجش شعور عاطفی جوانان بوده است جامعه آماری پژوهش جوانان ۱۸ تا ۴۰ ساله شهر ساری بودند که براساس نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند ابتدا براساس مبانی نظری پژوهش، پرسشنامه مقدماتی با سر عامل اصلی و ۴۵ سوال تدوین شد سپس از نظر روایی منطقی و تایید استادان و کارشناسان مربوطه مورد ارزیابی قرار گرفت پرسشنامه در مرحله اول از یک نمونه ۱۰۰ نفری و در مرحله بعد از یک نمونه ۶۶۲ نفری از جامعه هدف، تکمیل شدند. در نهایت ۳۵ سوال که با کل آزمون همبستگی مثبت داشتند، انتخاب و پرسش نامه نهایی با عنوان آزمون شعور عاطفی (NAAq35) نامگذاری شد. روایی سازه آزمون با استفاده از روش روایی واگرا و تحلیل عاملی مورد بررسی قرار گرفت. شاخص‌های تحلیل عامل تاییدی با نرم افزار آموس نیز مقادیر مطلوبی را نشان دهد. $(RMSEA=0/046, AGFI=0/88, GFI=0/89, X^2=2/4)$ جدول هنجار آزمون نیز از نمره‌های استاندارد Z به تفکیک میزان تحصیلات تهیه شد. در این پژوهش میزان شعور عاطفی جوانان در حد متوسط برآورد شده است یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد آزمون (NAAq-35)^۱ ساخته شده از روایی و پایایی لازم برای سنجش شعور عاطفی برخوردار است.

واژگان کلیدی: ساخت آزمون، روایی و اعتبار، هنجاریابی، شعور عاطفی.

^۱ . Nada's Affective Awareness Questionnaire

مقدمه

عاطفه از ویژگی‌های فطری و مثبت انسانی است و مومنان به داشتن آن همواره ترغیب شده‌اند از اینرو عاطفه از مبنای انسان شناس است در قرآن کریم و روایات همانگونه که به عقل اهتمام ویژه شده است به قلب نیز که کانون عواطف و محبت بوده است توجه ویژه شده است. (مدرسی، ۱۳۸۸) اراده‌ی انسان تحت تاثیر بعد عاطفی و شوقی اوست. انسان تا نسبت به کاری اشتیاق نداشته باشد اراده‌اش برای آن برانگیخته نمی‌شود. اشتیاق و بعد عاطفی انسان نیز متأثر شناخت و باورهای اوست. (مطهری، ۱۳۹۰). یکی از جنبه‌های روح و نفس انسان «ساحت عاطفی انسان» است. (حق شناس، ۱۳۸۳) عاطفه به معنای محبت و مهربانی است و غالباً تحت تاثیر عوامل مختلف است از قبیل این عواطف می‌توان به عشق، حس جمال و مهر و محبت نام برد. (معین، ۱۳۸۲). عاطفه نوعی میل است که سوی آن به غیر می‌باشد. عاطفه از ویژگی‌های مثبت و فطری انسانی است. مهمترین عاملی که عاطفه انسانی را تقویت می‌کند و بر خود انسان و دیگران که مورد محبت و عاطفه قرار می‌گیرند تاثیر می‌گذارد، شناخت محبت و عاطفه و شیوه‌ی بروز آن است البته این چیزهایی که عنوان شد تاکید بر عاطفه گرایی نیست. (غروریان، ۱۳۷۹). چون از دیدگاه عاطفه گرایان هر چیزی که عاطفه انسان را تامین کند و هر رفتاری که باعث اشباع عاطفه شود خواه عاطفه خانوادگی، خواه اجتماعی دارای مرتبه‌ای غیر اخلاقی است هر رفتاری که عاطفه انسانی را جریحه دار کند شر اخلاقی است و اشکالاتی بر این دیدگاه وارد است که ربطی کامل با آموزه‌های انسانی دینی ندارد. انسان موجودی دوبعدی است یعنی بعد جسمانی و بعد روحانی. (فروغی، ۱۳۶۶). شاید در پرتو علم و دانش بتوان هر روز بیشتر بر زوایا و ابعاد گوناگون جسمانی و بدنی انسان آگاه شد ولی ساحت‌های وجودی روح انسان که جلوه‌های برجسته خداوندی و فطری است براحتی امکان پذیر نیست از اینرو انسان را معمای بزرگ قرون را عصاره شمرده‌اند که هنوز کشف نشده است با این حال می‌توان از راز و رمزهای وجودی او نوعی آگاهی سنی کسب کرد. (مجلسی، ۱۳۷۳). از آنجا که انسانیت انسان و هویت اصلی او را روح او تشکیل می‌دهد و بدن تنها مرکب روح به شمار می‌آید در این مجال «یکی از جنبه‌های روح و نفس سبزه شده است و شگفتی‌های بدن آدمی به دانش‌هایی چون فیزیولوژی و زیست شناسی موکول می‌گردد. در این مجال تنها جنبه ساحت عاطفی انسان مورد بحث قرار می‌گیرد. (کلینی؛ ترجمه آخوندی، ۱۳۸۱).

امروزه در مغرب زمین، عنایت خاصی نسبت به عواطف و احساسات عاطفی و محبت و دوستی پیدا شده است و برخی از مکاتب اخلاقی، پایه اخلاق را عاطفه می‌نامند و معتقدند که اگر انسان را براساس عاطفه فقط تربیت کنیم و عواطف بالقوه وجود انسان را بالفعل می‌کنیم، جامعه آرمانی در این صورت تحقق می‌یابد و رفتارهای اخلاقی مطلوب جایگزین می‌گردد و این پژوهش اخلاقی فرد و جامعه می‌تواند چه بسا جایگزین دین باشد و نیازهای اخلاقی را تامین کند و مردم را متعلق به اخلاق انسانی سازد. (کرسینگ و همکاران، ۲۰۰۴). فرق عاطفه با غریزه درواقع این است که غریزه میلی است که جهت آن به سوی خود انسان است (خودخواهی) ولی عاطفه جهتی به سوی دیگران دارد (دگرخواهی) از غریزه می‌توان مثالهایی مانند غریزه جنسی یا غذا طبعی را بیان کرد که جهتی به سوی خود دارند. اما از عاطفه می‌توان عاطفه مادری را نام برد که میلی به سوی فرزند دارد و در این باره می‌توان یادآور شد که مادر می‌پسندد که سودی به فرزند برساند یا ضرری از او دفع کند و یا مثالهای دیگر همچون عاطفه نسبت به خواهر و برادر و... که ماهیتاً همین گونه‌اند. (مدرسی، ۱۳۸۸). اگرچه عاطفه جهتی به سوی غیر دارد ولی درنهایت انسان پس از ابراز آن احساس شادی می‌کند. نکته مهم این است که خود میل عاطفی و ذات و ماهیت آن درجهت غیر دوستی است نه خود دوستی در عین حال نتیجه نهایی آن مانند هر میل دیگر، حصول لذت در نفس است. (غروریان، ۱۳۷۹). انسان موجودی است آمیخته از عقل و عاطفه، عشق و اندیشه و هر یک از دو بعد نقش برجسته در تعالی بخشیدن به انسان دارند هر دو تکمیل کننده‌ی یکدیگر هستند. اساساً برخی میل‌ها و گرایش‌های متعالی فطری در انسان مربوط در ساحت عاطفی انسان است؛ مانند زیبایی دوستی. (حق شناس، ۱۳۸۳). فیلسوفان اسلامی بر این باورند که رفتار انسان نشأت گرفته‌اند اراده‌ی اوست تا اراده انسان تحریک نشود کار و فعالیت در بیرون صورت نمی‌گیرد. اراده انسان تحت تاثیر بعد عاطفی و شوقی اوست انسان تا نسبت به کاری اشتیاق یا رغبت نیابد، اراده‌اش نسبت به آن برانگیخته نمی‌شود و این اشتیاق و جنبه عاطفی انسان متأثر از بعد شناختی و باورهای اوست انسان تا زمانی که نسبت به یک عمل ارزیابی شناختی نداشته و به جنبه‌های مثبت و سودمند آن آگاه نشود نسبت به آن کار اشتیاق و علاقه‌ای نشان نمی‌دهد و درنتیجه اراده او نسبت به آن کار تحریک نمی‌شود و به دنبال آن کاری در خارج صورت نمی‌گیرد. (کلینی؛ ترجمه آخوندی، ۱۳۸۱). تمام کارهای انسان و رفتارهایش درنهایت نشأت گرفته از بعد شناختی و باورهای اوست که به آن انگیزه می‌گویند از اینرو اصلاح باورها و شناخت‌ها و بینش‌ها تاثیر بسیاری در اصلاح و سازماندهی رفتار انسانی دارد. (مطهری، ۱۳۹۰). یکی از مکاتبی که در اخلاق و فلسفه اخلاق، ریشه اخلاقیات را در طبیعت جستجو می‌کند و امیال طبیعی آدمی را مبنای اخلاق می‌داند، مکتب عاطفه گرایی است. این مکتب اخلاقی منسوب به فیلسوفانی مانند شوپنهار، فیلسوف آلمانی (۱۷۸۸-۱۸۶۰)، و آگوست کنت فرانسوی (۱۷۹۸-۱۸۵۷) است و دیوید هیوم اسکاتلندی (۱۷۱۱-۱۷۷۶) نیز به این مکتب تمایل داشته‌اند. (فروغی، ۱۳۶۶). شفقت به عقیده شوپنهار بنیاد اخلاق است. و اگر در دل کسی شفقت نسبت به موجودات دیگر باشد، شخصی است اخلاقی. بنابراین، درواقع شفقت همان عدالت است و خودخواهی همان ظلم است ... و از روی همین بنیاد، قواعد اخلاق را می‌توان استخراج کرد و بنابراین، باید حس شفقت را پرورد و بنیاد اخلاق را ریخت. از دیدگاه عاطفه گرایان، هر چیزی که عواطف انسانی را تامین کند و هر رفتاری که موجب اشباع عاطفه گردد خواه خانوادگی و خواه اجتماعی باشد دارای مرتبه‌ای از خیر است و در مقابل هر رفتاری که عواطف انسان را جریحه دار کند، شر اخلاقی است. (مطهری، ۱۳۹۰). البته نقدهایی براین مکتب وارد هستند که از آن جمله می‌توان به موضوعات زیر اشاره کرد: هر عاطفه‌ای اخلاق نیست. در مکتب عاطفه گرایی هر محبت و یا عاطفه‌ای را اخلاقی شمرده و حال آنکه هر محبتی اخلاقی نیست گرچه قابل مدح و ستایش باشد و به صورت خودکار و غیرارادی صورت بگیرد. (غروریان، ۱۳۷۹). هرچند این محبت در ادامه با مسئولیت‌هایی که به عهده مادر است، باید از روی اراده و اختیار رفتارهای نیک و پسندیده از خود نسبت به فرزند نشان دهد که از این محبت کاری اخلاقی بوده و قابل ستایش است سپس، محبت و عاطفه‌ای اخلاقی و ارزشمند است که از روی علم و آگاهی و با اختیار اعمال گردد و در ما ایجاد انگیزه کند تا از روی اختیار آنرا انتخاب کنیم و آنرا ابراز کنیم. (حق شناس، ۱۳۸۳). عاطفه باید به چه کسی ابراز گردد، مگر هر انسان مستحق عاطفه و محبت است؟ انسان بودن به ظاهر جسمانی نیست بلکه به روحيات و صفات باطنی است از دیدگاه اسلامی ابراز عاطفه جانپان معقول نیست و درواقع افراط در عاطفه گرایی است. درواقع در بعضی مواقع افراط در ابراز عاطفه نه تنها انسانی نیست بلکه دشمنی با انسانیت است درواقع محبت به تبهکار و دشمن انسانیت است و این دشمنی با انسان سالم است نه اینکه عاطفه و

محبت به آنها اعمال شده باشد. (مدرسی، ۱۳۸۸). پس واکنش کلی و کوتاه به یک واقعیت غیرمنتظره همراه با یک حالت خوشایند یا ناخوشایند عاطفه نامیده می‌شود که عاملی است که ارگانیسم را به حرکت درمی‌آورد که گاه می‌تواند انسان را وادارد که مقابل مشکلات زندگی ایستادگی کند و پاسخ مطلوب بدهد. (گلیبرگ و همکاران، ۱۹۹۷). یا می‌تواند به گونه‌ای نادرست ابراز شود و به انسانیت آسیب بزند. انسان می‌تواند عواطف خود را بشناسد و در موقعیت‌های گوناگون سعی در کنترل آن داشته باشد از نظر تامسون، تنظیم عاطفی اینگونه تعریف می‌شود. (سریرام و همکاران، ۱۹۹۸). فرایندهای درونی و بیرونی پاسخ دهی در برابر مهار و نظارت، ارزیابی و تعدیل عواطف بخصوص خصایص زودگذر و تند آنها برای رسیدن به اهداف. (ویتچن و همکاران، ۲۰۰۹) تنظیم عاطفی فرایندی واحد و همگون نیست بلکه از طریق سازوکارهای مختلفی تحقق می‌یابد توانایی تنظیم عاطفه منفی برای حفظ و سلامت روان و بهزیستی فرد ضروری است و شناخت از عواطف برای هر فردی امری ضروری است. (تاپسون، ۱۹۹۴). افسران پلیس به شکل روزمره با موفقیت‌هایی خطرناک و غیرقابل پیش بینی که با احتمال بالایی باعث راه اندازی استرس، خشم و اضطراب در جوانان می‌شود روبرو هستند که باید کنترل شود تحقیقات نشان داده شناخت و خودآگاهی هیجانات و عاطفه با پریشانی روان شناختی مرتبط است و در پیش بینی و درمان مشکلات روانی موثر است. (برکینگ و همکاران، ۲۰۰۸). پژوهش‌هایی نیز نشان داده‌اند که تنظیم حالات عاطفی هیجانی سازگاری مثبت محیطی را پیش بینی می‌کند بنابراین با توجه به اینکه داریم در جامعه باید به دنبال پیشگیری قبل درمان باشیم می‌توان از راهکارهایی برای شناخت عواطف و آگاهی عاطفی و بالا بردن شعور عاطفی جوانان استفاده کرد. (گلیبرگ، ۲۰۰۴). که مطالعه حاضر با هدف بررسی پایایی، روایی و هنجاریابی پرسشنامه شعور عاطفی (NAAQ-35). من در جوانان ساری انجام شد تا بتوان با استفاده از ابزاری معتبر و پایا در راستای ارزیابی عملی و ارتقاء آگاهی و شعور عاطفی جوانان در دست داشت.

مواد و روش‌ها

روش پژوهش، پیمایشی و جامعه آماری پژوهش جوانان ۱۸ تا ۴۰ ساله ساکن در شهر ساری بودند. تعداد کل جامعه نمونه براساس اعلام مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۶ برابر با ۸۲۰، ۳۹۲ نفر تعیین شده است نمونه پژوهش براساس نمونه گیری خوشه‌ای ۳ مرحله‌ای و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده است که متناسب با جامعه آماری پژوهش ۳۸۴ نفر (حداکثر خطای ۵ درصد و اطمینان ۹۵ درصد) خواهد بود با توجه به اینکه در پژوهش حاضر، هنجاریابی نیز مدنظر است و تحلیل گروهها (جنس، سن، تحصیلات و...) با بیش از ۳۰۰ نفر مطلوب خواهد بود، حجم نمونه در سطح خطای ۴ درصد (۶۶۰) نفر محاسبه شده است در ابتدا عامل‌های شعور یا آگاهی عاطفی تعریف عملیاتی شدند و برای هر عامل ۱۵ سوال طراحی شد (مجموع ۴۵ سوال) و از نظر روایی منطقی (صوری و محتوایی) مورد بررسی قرار گرفت. مقیاس گویه‌ها به صورت ۴ درجه‌ای از (اصلاً، کم، زیاد و خیلی زیاد) (۰، ۱، ۲، ۳) درنظر گرفته شد و برای جلوگیری از سوگیری نظر پاسخگو که ممکن است در مورد گویه‌ها حد وسط را درنظر بگیرد درجه متوسط حذف گردید تا قاطعانه نظر خود را اعلام کند. پژوهش، پس از اجرای آزمایشی (پایلوت) در جامعه نمونه با حجم ۱۰۰ نفر و رفع ابهام‌ها و مشکلات کمی و کیفی به همراه پرسشنامه سلامت عمومی گلدبرگ^۲ (۱۹۹۷) - فرم ۱۲ سوالی با دو عامل سلامت روانی مثبت و سلامت روان منفی (اختلال روانی)، در اسفند ماه سال ۹۶ با نمونه‌ای بیشتر از حجم نمونه پژوهش به اجرا درآمد و همچنین در بررسی کیفی پرسشنامه‌ها موارد بی‌پاسخ حذف و تعداد ۶۶۲ پرسش نامه و تحلیل داده‌ها وارد شد. در جدول ۱ شاخص‌های آماری پرسش‌ها، شامل میانگین و انحراف استاندارد هر پرسش، همراه با ضریب همبستگی آن با کل مجموعه ۴۵ ماده‌ای (قدرت تشخیص سوال) برآورد شد همبستگی هر سوال با نمره کل نشان داد که تعدادی از پرسش‌ها فاقد میزان ضریب همبستگی معنادار با نمره کل هستند همچنین همسانی درونی مجموع ۳۵ سوال باقیمانده با ۳ عامل نیز مطلوب بوده است.

^۲. این مقیاس توسط (یعقوبی، ۱۳۹۱). اعتباریابی شده است.

جدول ۱- همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای شاخص شعور عاطفی با نمره کل

سوال‌ها	ضریب همبستگی	میانگین	انحراف استاندارد	رتبه
می‌دانم که با شادی دیگران شاد می‌شوم.	۰/۵۴۲	۱/۸۴	۰/۹۰	۱
می‌دانم که ممکن است با چه رفتارهایی خشمگین شوم.	۰/۵۱۸	۱/۷۸	۰/۹۳	۲
به خوبی از نظر عاطفی با دیگران همراهی می‌کنم.	۰/۴۹۲	۱/۸۴	۰/۷۰	۳
از اینکه نمی‌دانم در حد چه رفتاری نشان دهم قبلاً آشفته می‌شوم	۰/۴۷۳	۱/۲۵	۰/۹۵	۴
من در روز چندبار می‌خندم.	۰/۴۵۸	۱/۷۸	۰/۷۳	۵
من انسان افسرده‌ای هستم	۰/۴۲۹	۱/۷۲	۰/۸۹	۶
براساس خود شناخت دارم.	۰/۴۲۶	۱/۸۱	۰/۸۹	۷
حس می‌کنم دیگران در زمان شادی و غم برایم قابل درک هستند.	۰/۴۲۲	۱/۵۸	۰/۹۵	۸
وقتی غمگین هستم دلیل آنرا می‌دانم.	۰/۴۱۹	۱/۴۸	۰/۸۶	۹
در مشکلات و اختلافات خوب با دیگران کنار بیایم.	۰/۴۱۱	۱/۱۶	۰/۹۸	۱۰
سازگاری با هر جمع جدیدی برای من دشوار است.	۰/۳۹۹	۱/۵۵	۱/۰۶	۱۱
از ابراز احساس منفی‌ام نسبت به کسی پشیمان نمی‌شوم.	۰/۳۹۵	۱/۳۱	۰/۹۷	۱۲
متوجه محبت‌های دیگران نسبت به خودم می‌شوم.	۰/۳۷۲	۱/۷۱	۰/۷۴	۱۳
آدم عاطفی هستم.	۰/۳۷۰	۱/۵۲	۰/۸۹	۱۴
من آدم بدبینی هستم	۰/۳۵۱	۱/۶۸	۰/۹۵	۱۵
از نظر من افراد برون گرا جذاب هستند.	۰/۳۴۷	۱/۰۴	۰/۸۶	۱۶
دوستانم اعتقاد دارند من درون گرا هستم.	۰/۳۴۵	۱/۶۰	۰/۸۰	۱۷
می‌توانم پیش بینی کنیم کدام از روابطم با محبت و عشق بیشتر همراه خواهد شد.	۰/۳۳۰	۱/۲۷	۰/۸۷	۱۸
دیدن رنج دیگران برایم سخت است.	۰/۳۰۱	۱/۳۲	۰/۸۱	۱۹
می‌توانم براحتی با دیگران هرگونه تعامل احساس داشته باشم.	۰/۲۹۷	۱/۶۸	۰/۷۳	۲۰
شوخ هستم	۰/۲۹۴	۱/۲۸	۰/۸۳	۲۱
نمی‌توانم احساساتم را کنترل کنم	۰/۲۹۳	۱/۵۷	۰/۷۵	۲۲
آگاهم که نمی‌توانم محبت بی مورد دیگران را بپذیرم.	۰/۲۵۶	۱/۵۹	۰/۸۲	۲۳
از اینکه در تصمیم‌های مهم زندگی احساساتم را دخیل می‌کنم آگاهم	۰/۲۲۴	۱/۱۹	۰/۹۵	۲۴
آگاهم که خیلی وقتها عقلانی و منطقی نمی‌توانم تصمیم بگیرم.	۱/۸۰	۰/۶۰	۰/۶۰	۲۵
وقتی احساساتی می‌شوم براحتی آنرا کنترل می‌کنم.	۰/۲۲۲	۱/۲۳	۰/۹۲	۲۶
وقتی کسی به من ترحم می‌کند از کوره درمی‌روم.	۰/۲۱۸	۱/۷۵	۰/۷۷	۲۷
می‌دانم در هر شرایطی پذیرای محبت دیگران هستم.	۰/۲۰۹	۱/۷۰	۰/۶۲	۲۸
می‌توانم براحتی با دیگران دوست شوم.	۰/۲۰۴	۱/۹۷	۰/۵۹	۲۹
معتقدم گاهی تسلط بر شرایط برام دشوار است.	۰/۲۰۲	۰/۷۸	۰/۸۸	۳۰
می‌توانم بدون خیال پردازی با واقعیت امور روبرو شوم.	۰/۱۹۷	۱/۹۵	۰/۵۸	۳۱
می‌دانم چگونه توجه دیگران را جلب کنم.	۰/۱۷۱	۱/۸۹	۰/۵۸	۳۲
مضطرب هستم	۰/۱۶۲	۱/۷۲	۰/۵۷	۳۳
بیشتر مواقع وقتی باید فرار کنم نمی‌توانم این کار را انجام دهم.	۰/۱۵۸	۲/۰۱	۰/۶۱	۳۴
تمایل به مبالغه کردن ندارم.	۰/۱۵۶	۱/۸۴	۰/۵۵	۳۵

پایایی

معمولی ترین شیوه پایایی، استفاده از ضریب آلفای کرونباخ است. (هومن، ۱۳۷۵). ضریب آلفا برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش‌ها، قضاوت‌ها و سایر مقولاتی که اندازه گیری آنها آسان نیست، به کار می‌رود. این آزمون که حاصل آن ضریبی بنام آلفای کرونباخ است، برای آزمون قابلیت اعتماد یا پایایی پرسش نامه‌ای که به صورت طیف لیکرت طراحی شده و پاسخ آن چند گزینه‌ای هستند، به کار می‌رود در این پژوهش نیز به منظور جلوگیری از معایب اجرای مجدد آزمون (اثر انتقال و اثر تمرین) از ضریب آلفای کرونباخ در برآورد پایایی آزمون استفاده شده است. همچنین جدول ۲ نشان می‌دهد، ضریب اعتبار کل مجموعه ۳۵ سوالی برابر با ۸۴ درصد بدست آمده است و ضرایب خرده مقیاس‌های آگاهی از عواطف و فهمیدن آنها ۸۰ درصد پذیرش عواملی ۷۰ درصد و توانایی کنترل رفتارهای حاصل از عواطف ۶۶ درصد بوده است.

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ آزمون شعور عاطفی

مؤلفه‌ها	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
کل سوالات	۳۵	۰/۸۴
آگاهی از عواطف و فهمیدن آنها	۱۱	۰/۸۰
پذیرش عواطف	۱۱	۰/۷۰
توانایی کنترل رفتارهای حاصل از عواطف	۱۳	۰/۶۶

رواسازی

براساس رویکرد جدید، تمامی شواهدی که در روایی استفاده می‌شوند، زیر مجموعه روایی سازه قرار می‌گیرند و روایی سازه، فرایندی پویا و مستمر است (مسیک^۳، ۱۹۹۵). بطور معمول، روایی سازه به سه طریق نشان داده می‌شود: همگرا، واگرا و تحلیل عاملی (مومنی و فعال قیومی، ۱۳۹۰)

روایی واگرا

در پژوهش حاضر، به دلیل اینکه ابزار مشابهی (آزمون روایی همگرا) برای شعور عاطفی، طریقی که در نظریه نیز تایید شود، وجود نداشت؛ از روایی واگرا (پرسشنامه سلامت عمومی فرم ۱۲ سوالی) استفاده شد. ضرایب همبستگی بین مقیاس شعور عاطفی و نمره‌های مقیاس سلامت روانی منفی، محاسبه شد. جدول ۳ این همبستگی را نشان می‌دهد.

جدول ۳- ضرایب همبستگی پیرسون برای شعور عاطفی خرده مقیاس‌های آن و سلامت روان

متغیرها						
شعور عاطفی	۱					
سلامت روانی +	۰/۲۱۷++	۱				
سلامت روانی -	۰/۰۶۷-	۰/۴۷۴+-	۱			
توانایی کنترل رفتارهای حاصل از عاطفه	۰/۶۸۹++	۰/۱۹۸++	۰/۰۶۹-	۱		
آگاهی از عواطف و فهمیدن آنها	۰/۸۴۲++	۰/۱۵۴++	۰/۰۵۸-	۰/۳۵۴++	۱	
پذیرش عواطف	۰/۷۸۱++	۰/۱۵۷++	۰/۰۳۰-	۰/۲۹۰++	۰/۴۶۱++	۱
** < 0/01						

تحلیل عاملی اکتشافی

تحلیل عاملی مشخص می‌کند که مجموعه گونه‌های پرسشنامه ناشی از چه عواملی است. در این پژوهش، برای نشان دادن یک بعدی بودن پرسشنامه، به این معنی که تمام سوالات، یک عامل (شعور عاطفی) را می‌سند از تحلیل عامل اکتشافی استفاده شده است؛ بنابراین مفروضه‌های آن نیز مورد بررسی قرار گرفت: ۱- شاخص کفایت نمونه برداری (KMO)^۴، که باید حداقل ۰/۷ و ترجیحاً بالاتر باشد. ۲- نتیجه آزمون کرویت بار تلت^۵، که باید به لحاظ آماری معنادار باشد. ۳- نمودار سنگ ریزه^۶ که تعداد عامل‌ها را تایید می‌کند.

جدول ۴- اندازه‌های KMO و نتایج آزمون کرویت بار تلت

KMO	کرویت بار تلت	معناداری
۰/۸۳۲	۴۵۷۶/۷۲۵	P=0/000

آزمون برازندگی مدل سه عاملی شعور عاطفی

طی دهه گذشته، برای مدل‌های معادلات ساختاری، شاخص‌های برازندگی متعددی ارائه شده است. با آنکه انواع گوناگون این شاخص‌ها پیوسته در حال توسعه و تکامل هستند، شاخص بهینه‌ای که توافق همگانی بر آن باشد، وجود ندارد. این شاخص‌ها به شیوه‌های مختلفی طبقه بندی شده‌اند که یکی از عمده‌ترین آنها متعلق به مارش و همکاران (۱۹۶۷) است. آنان شاخص‌های برازندگی را به ۳ گروه مطلق، نسبی و تعدیل یافته تقسیم کرده‌اند. شاخص‌های مطلق این پرسش را مطرح می‌سازند که آیا واریانس خطا که پس از برازش مدل باقی می‌ماند مقدار قابل توجهی است یا خیر؟ (هومن، ۱۳۸۷). در پژوهش حاضر، برای برازندگی مدل شعور عاطفی از شاخص‌های مطلق استفاده شده است. به منظور بررسی میزان برازش ساختار عاملی آزمون شعور عاطفی از تحلیل عامل تاییدی با روش

3. Messick

4. Kaiser- Meiner- Olkin Measure of sampling Adequacy.

5. Bartlett test of Sphericity

6. Scree plot

حداکثر درست نمایی^۷ در سطح ماتریس کواریانس استفاده شده و برازندگی الگو براساس شاخص مجذور کای، ریشه استاندارد باقی مانده مجذور میانگین (RMSR)^۸ ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA)^۹، شاخص نیکویی برازش (GFI)^{۱۰} و نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)^{۱۱} و (PGFI)^{۱۲} مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۵- شاخص‌های نیکویی برازش مدل شعور عاطفی با استفاده از CFA

X^2	df	P-value	X^2/df	GFI	AGF I	PGF I	RMS R	RMSE A
۱۳۲/۲۴۳	۵۵	/۰۰۰	۲/۳۹	۰/۸۹	۰/۸۸	۰/۷۹	۰/۰۵۸	۰/۰۴۶
۸	۷	۰						
ملاک				نزدی	نزدیک	۰/۰۵	<۰/۰۵	<۰/۰۵
				ک به ۱	به ۱ مطلوب	> مطلوب	مطلوب	مطلوب
نتیجه				به	به	مطلو	به	مطلوب
				نسبت	نسبت مطلوب	ب	نسبت مطلوب	
				مطلوب				

درون مدل سه عاملی، خطاهای استاندارد برای هر یک از بارهای عاملی پایین، در دامنه ۰/۰۲ تا ۰/۰۵ قرار داشتند که نشان دهنده برآوردهای خوب برای مدل ۳ عاملی بود. اعتبار هر یک از گویه‌ها با توجه به سازه مکنون زیربنایی از کم تا زیاد (دامنه R^2 از ۰/۲۱ تا ۰/۷۱) بود، نشان می‌دهد، متغیرهای آشکار در حد متوسط به بالا به عنوان اندازه‌های متغیرهای مکنون در مدل ۳ عاملی عمل کرده‌اند.^{۱۳}

هنجار آزمون شعور عاطفی

نرم‌ها یا هنجارها وضع نسبی و مرتبه فرد را در یک گروه مرجع مناسب مشخص می‌کنند. نرم‌ها از سویی، برای تعیین وضع کلی و جایگاه فرد در مقیاس نمره‌ها و از سوی دیگر برای مقایسه نتایج آزمون دمای مختلف، اهمیت بسیار دارند. نرم به آزمون کننده این امکان را می‌دهد که موقعیت آزمودنی را نسبت به توزیع نمره‌های خام سایر افراد گروه سنی، کلاسی و جنسی او تعیین کند. (پاشا شریفی، ۱۳۹۲). در این پژوهش، برای بررسی نرمال بودن داده‌های مربوط به نمرات شعور عاطفی از آزمون شاپیرو ویلک استفاده شده است نتایج نشان می‌دهد که داده‌های آزمون شعور عاطفی از توزیع زمان^{۱۴} پیروی می‌کند همچنین پس از آزمون خطای استاندارد میانگین جامعه، نرم‌های به دست آمده از مقیاس ۳۵ سوالی شعور عاطفی به صورت نرم‌های درصدی و مقادیر Z نشان داده شده است. در دو جدول ۶ و ۷، با استفاده از تبدیل نمره‌ها به رتبه درصدی و نمره‌های استاندارد Z، هنجار آزمون سواد رسانه‌ای محاسبه شده است. همچنین از نتایج جدول ۷ می‌توان برای تعیین نقاط برش این آزمون استفاده کرد. با توجه به معناداری میانگین (آزمون t)^{۱۵} نمرات شعور عاطفی در متغیر تحصیلات، بهتر است برای تعیین نقاط برش از نمرات مربوط به ستون تحصیلات استفاده شود. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش و نرمال بودن توزیع نمونه (شکل ۵) می‌توان گفت که میانگین شعور عاطفی جوانان مورد بررسی طیف متوسط قرار داد.

7. Maximum likelihood Method

8. Root Mean Square Residual

9. Root Mean Square Error of Approximation.

10. Goodness of fit Index.

11. Adjusted Goodness of fit index.

12. Parsimony Goodness of fit Index.

۱۳. کتل بارهای به اندازه ۱/۵ در نمونه‌هایی به حجم ۳۰۰ نفر یا بیشتر را معنادار تلقی می‌کند (کلاین، ترجمه صداسادات و مینایی، ۱۳۸۰، ص ۷۲).

14. Statistic= 0/996 sig= 0/111 df= 622

15. t=5/97 sig= 0/000 df=760

جدول ۶- مقایسه نمرات شعور عاطفی به تفکیک تحصیلات

نمره شاخص‌ها		نرم براساس تحصیلات		
	نمره استاندارد Z	نمره خام	دیپلم و پایین تر	تحصیلات عالی
تعداد	۶۶۲	۶۶۲	۳۰۴	۳۵۸
میانگین	۰	۵۵/۵۱	۵۲/۸۵	۵۷/۷۷
انحراف معیار	۱	۱۰/۷۲	۱۱/۲۱	۹/۷۵
چولگی	-۰/۰۶	-۰/۰۶	۰/۰۹	-۰/۰۴
کشیدگی	۰/۲۴	۰/۰۲	۰/۱۴	-۰/۱۱
کمترین مقدار	-۳/۳۲	۲۴	۲۴	۳۱
بیشترین مقدار	۳/۲۰	۹۱	۹۱	۸۳

جدول ۷- جدول هنجار آزمون شعور عاطفی

نرم براساس تحصیلات			نمره شاخص‌ها	
تحصیلات عالی	دیپلم و پایین‌تر	نمره خام	نمره استاندارد Z	
۴۲	۳۴	۳۷	-۱/۶۵	۵
۴۵	۳۸	۴۱	-۱/۳۰	۱۰
۴۷	۴۰	۴۴	-۱/۱۰	۱۵
۴۹	۴۳	۴۵	-۰/۸۹	۲۰
۵۱	۴۵	۴۸	-۰/۶۸	۲۵
۵۳	۴۶	۴۹	-۰/۵۳	۳۰
۵۴	۴۸	۵۱	-۰/۳۸	۳۵
۵۶	۵۰	۵۳	-۰/۲۱	۴۰
۵۷	۵۱	۵۴	-۰/۰۵	۴۵
۵۸	۵۳	۵۶	۰/۰۷	۵۰
۵۹	۵۵	۵۷	۰/۱۶	۵۵
۶۱	۵۶	۵۸	۰/۲۸	۶۰
۶۲	۵۷	۶۰	۰/۴۳	۶۵
۶۳	۵۹	۶۱	۰/۵۷	۷۰
۶۴	۶۱	۶۳	۰/۷۰	۷۵
۶۵	۶۲	۶۴	۰/۸۰	۸۰
۶۷	۶۴	۶۵	۰/۹۶	۸۵
۷۰	۶۶	۶۸	۱/۱۹	۹۰
۷۵	۶۹	۷۲	۱/۵۹	۹۵

بحث و نتیجه گیری

با جستجوی صورت گرفته، ابزار استاندارد که شعور عاطفی را مورد ارزشیابی قرار دهد بدست نیامد تنها پرسشنامه‌ای که به مدل مفهومی آن به مبانی نظری شعور عاطفی تاحدی نزدیک بود پرسشنامه هوش هیجانی بار-ان (۱۹۸۰) آن هم میزان شناخت خود و آگاهی عاطفی را نمی‌سنجد اگرچه هیجانات را بررسی می‌کند اما خودآگاهی هیجانی عاطفی را بررسی نمی‌کند. (سموعی، ۱۳۸۱) بنابراین مدل مفهومی پژوهش با تغییراتی در مدل‌هایی که تاکنون وجود داشته‌اند یا تاحدی به موضوع پژوهش نزدیک بوده‌اند مبانی نظری شعور عاطفی، طراحی و پرسشنامه متناسب با ۳ مولفه اصلی شامل: آگاهی از عواطف و فهمیدن آنها، پذیرش عواطف و کنترل رفتارهای حاصل از عواطف؛ درمجموع با ۴۵ سوال ساخته شد. در ابتدا پرسشنامه را جمعی از خبرگان به لحاظ روایی منطقی، بررسی کردند و در ادامه، پس از اجرای آزمایشی بین جامعه نمونه با حجم ۶۲۲ نفر به اجرا درآمد. در تحلیل نتایج، تعدادی از سوالات به دلیل عدم همبستگی با نمره کل آزمون، حذف شدند و ۳۵ سوال با پایایی ۸۴ درصد باقی ماندند. در روایی سازه آزمون نیز از روش تحلیل عاملی تاییدی و روایی واگرا استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که آزمون شعور عاطفی از نظر روایی مورد تایید است. همانطور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، در هنجار آزمون نیز میانگین نمرات در دو گروه تحصیلی معنادار است بنابراین نقاط برش در گروه تحصیلی دیپلم و زیر دیپلم با نمره کمتر از ۳۴، دارای شعور عاطفی پایین‌تر و نمره بیشتر از ۶۹ دارای شعور عاطفی بالا خواهد بود همچنین این نقاط برش برای گروه تحصیلی عالی دارای شعور عاطفی پایین، با نمرات پایین‌تر از ۴۲ و شعور عاطفی بالا، نمرات بالاتر از ۷۵، قرار دارد. نتایج نشان می‌دهد که میزان شعور عاطفی جوانان مورد مطالعه در طیف متوسط قرار دارد که با پژوهش دهشیری (۱۳۸۲) و (امیری نیا، ۱۳۹۴) همسو است. بنابراین با توجه به متون موجود، آزمون شعور عاطفی و جدول هنجار درصدی آن (اولین بار) برای جامعه جوان (۱۸ تا ۴۰ ساله) تدوین شده است. براساس نتایج پژوهش، آزمون NAAG-35 را می‌توان به عنوان ابزاری روا و پایا در پژوهش‌های بعدی مورد استفاده قرار دارد براین اساس پیشنهاد می‌شود که بسته آموزشی، با توجه به ۳ مولفه اصلی شعور عاطفی طراحی شوند و در قالب طرح‌های آزمایشی با گروه کنترل و گواه، تاثیر آموزشی خاص بر دو گروه از طریق این ابزار مورد سنجش قرار گیرد.

قدردانی

از دکتر رمضان حسن زاده برای مطالعه مقاله و کمک به شکل‌گیری متن و راهنمایی‌های بی دریغشان سپاسگزارم.

منابع

- پاشا شریفی، حسن. (۱۳۹۲). اصول روان سنجی و روان آزمایی. تهران: رشد.
- حق شناس، حسین. (۱۳۸۳). بشنو از نی. قم: موسسه فرهنگی شاکر.
- دهشیری، غلامرضا. (۱۳۸۲). هنجاریابی پرسشنامه بار- آن در بین دانشجویان دانشگاه تهران و بررسی ساختار عاملی آن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- سموعی راحله. (۱۳۸۱). ترجمه و هنجاریابی هوش هیجانی بار- آن. روان تجهیز سینا.
- غروریان، محسن. (۱۳۷۹). فلسفه اخلاق. قم: نشر پیک جلال.
- فروغی، محمد علی. (۱۳۶۶). سیر حکمت در اروپا. تهران: زوار.
- کلاین، پل نقطه. (۱۳۸۰). راهنمای آسان تحلیل عاملی، ترجمه جلال صدرالسادات و اصغر مینایی. تهران: سمت.
- کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۸۱). الکافی. ترجمه و مصحح علی اکبر آخوندی. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- مجلسی، محمد باقر. (۱۳۷۳). مرآة العقول فی شرح اخبار آل رسول، محقق و مصحح رسولی محلاتی. تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ دوم.
- مدرسی، محمد رضا. (۱۳۸۸). فلسفه اخلاق. تهران: سروش.
- مطهری، مرتضی. (۱۳۹۰). مجموعه آثار. تهران: صدرا.
- معین، محمد و همکاران. (۱۳۸۲). فرهنگ فارسی معین. تهران: امیرکبیر.
- مومنی، منصور و فعال قیوچی، علی. (۱۳۹۰). تحلیل آماری با استفاده از اس پی اس اس. تهران: نو.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۷). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل. تهران: سمت.
- یعقوبی، حمید. (۱۳۹۱). اعتباریابی و ساختار عاملی پرسشنامه سلامت عمومی در بین دانشجویان دانشگاههای علوم پزشکی تهران. فصلنامه علوم رفتاری.

۲.

- Anderson GS, Litzen Berger R, Plecas D. (2002). Physical evidence of police officer stress. Policing : 25- 399-420.
- Bergsma, L. K. and Carney, M. E. (2008). Effectiveness of health promoting media literacy education : A systematic review. Health education research, 23, Pp. 522- 542.
- Berking M. or th V, Wupperman P, Meier LL, Caspar f. (2008). Prospective effects of emotion- regulation skills on emotional adjustment. J couns psycho. 55 : 485-94.
- Ego Defensive styles as emotional Intelligence (Bar- on- EQi) and the effects of demographic characteristics on defensive styles among bank employes, Amirinia et al., Int. J. Rev. Life. Sci., 5(3), 2015- 829- 836. ISSN 2231-2935- Research Article.
- Gilbert P, Clarke M, Hempel S, Miles J. NV. (2004). Criticizing and reassuring oneself. An exploration of forms, styles and reasons in female students. Brity clin psycho. 43 : 31- 50.
- Goldberg DP, Gater R, Sartorius N , Ustun TB, piccinelli M, Gurejeo, et al (1997). The validity of two versions of the GHQ in the who study of mental illness in general health care. Psycho med. 27: 191- 7.
- Mesick, S. (1995). Validity of psychological Assessment, American psychologist. Vol. So, No. 9. Pp. 741- 749.
- Sriram TG, Chandrasekhar CR, I saas MK, Shamugham V (1998). The General health Questionnaire (GHQ). Soc psych psychepid. 24: 317-20.
- Thompson RA. (1994). Emotion regulation : a theme in search of definition. Monogram Scores child Dev. 59:25-52.
- Wittchen HV, Gloster A, Beesdo K, schon feld S, perkonigg A. (2009). Posttraumatic stress disorder : Diagnostic and epidemiological perspectives. CNS spectrums. 14:5-12.